

НЕ БУДЗІ ЛІХА

...Як казалі ліса Аліса з вядомага фільма, «казак» у любімую звяздоўскую рубрыку я напісала «мільён, можа быць, дае сто!» А яны між тым усё не канчаюцца: дзе ні павярнуся — нешта пачую, а то і сама «ўліпну» ў вясёлую гісторыю. Вось, як надочы.

Мая добрая сяброўка і аднавяскоўка даўно жыве ў Жлобіне. Яна ж матулю да сябе забрала, бо той за 90 ужо: апошнім часам, бедная, найбольш ляжыць, амаль нічога не бачыць. Але ж розум у жанчыны па-ранейшаму светлы: усё чыста помніць, многім цікавіцца, разумее яна і тое, што сядзібу трэба апісаць, каб дачцэ потым прасцей было...

Якраз дзеля гэтага на пэўны дзень запрасілі яны натарыуса. І мяне паклікалі, каб за бабулю подпіс паставіла — з прычыны яе дрэннага зроку. Перад гэтым, дарэчы, я нават нейкі «кастынг» прайшла — ну, каб не ў сваіх былых, не «прыцягвалася» і г.д.

І вось, значыць, «змена каравула»: у той пэўны дзень я ў хату да іх, а сяброўка з мужам з хаты, каб на машыне па натарыуса з'ездзіць. І ўсё, як дамаўляліся: мы з бабуляй дома сядзім, чакаем, чаёк папіваем, гамонім. Нам жа ёсць аб чым пагаманіць: цётцы цікава, што ў яе вёсцы робіцца, ці будзеца там царква, хто жывы, хто памёр ужо. Мне ж цікава, што раней дзе было...

З гадзіну вось гэтак сядзім ды балбочам, другая тым часам пайшла, а натарыуса ўсё няма і няма. Я пачынаю нервавацца, бо не паспею ж дамоў на любымі серыялі пра няньку Віку!

Аж нарэшце чую — ключы забразгалі, дзверы адчыніліся — уваходзіць натарыус, за ёй гаспадары. У сяброўкі твар чырвоны (гэта ад ціску, я ведаю), муж яе таксама нейкі спужаны... У іх, як аказалася, праблемы па дарозе ўзніклі, ды яшчэ і якія.

Забралі яны, значыць, натарыуса, каб дадому прывезці і адразу «па газ»», бо ў той працоўны дзень канцаецца... Прышпіліцца ім не ў памяці было... А тут, як на ліха, «гаёвы» наперарэз і выходзіць — з «чарадзейнай палачкай». Спыняе машыну, бярэ пад казырок, прадстаўляецца і кажа кіроўцу:

— Вы не прышпілены. Калі ласка, вашы правы... А ваш тэхгляд?.. Як гэта не прайшло?

— А так...

Муж маёй сяброўкі выходзіць з машыны і пачынае тлумачыць, што цешча ў яго слабенкая, што ён вось натарыуса вязе, што той дужа спяшаецца...

Ну і далей — што машына ў яго не новая, што два месяцы «ў разборках» была (у рамонце, значыць), а потым і сам яшчэ калупаўся з ёй, што — урэшце — двух дзён яшчэ не прайшло, як вызваліўся (у сэнсе — ад гэтай работы)...

Пачатак апраўданню — такое было ўражанне — «даішнік» не чуў (можа, таму, што нешта падобнае ўсе гавораць), а вось канец — яго зачэпіў: кінуў глядзець дакументы, насцярожана спытаў:

— А за што сядзелі?

Вось тут у асадак выпай кіроўца: як гэта ён, у мінулым — марскі афіцэр, капітан другога рангу, ардэнаносец, можна сказаць, ды раптам — «сядзеў»? Ад такога «падазрэння» яму нават мову заняло: і хацеў бы нешта сказаць, а ў выніку толькі рот адкрывае і... закрывае, бо няма слоў!

Міліцыянер і гэта зразумеў неяк па-свойму, па-міліцэйску: падумаў, відаць, што тып — яшчэ той!

А таму згарнуў ён дакументы, аддаў кіроўцу. Сказаў:

— Тэхгляд прайдзіце, і лепш тэрмінова. Штрафаваць за яго не буду. За тое, што вы не прышпіліліся — таксама. А вось з жанчыны (з натарыуса,

значыць) — прабачце — адну базавую вазьму...

(Гэта і зразумела, бо ў яго ж такая работа і таксама план: яму нельга парушальніка спыніць і нічога з яго не ўзяць.)

...Штраф за натарыуса заплаціў, вядома ж, кіроўца. Яшчэ і ўзрадаваўся, бо, можна сказаць, за дзякуй адбыў...

Але ж потым і напраўду думаў, а чаму гэта? Таму, што даішнік спалохаўся «турэмнага» мінулага? Таму, што ён проста добры чалавек і, так бы мовіць, увайшоў у становішча? Але ж колькі трэба дабрны, каб не ўзяць аж два штрафы з абсалютна незнаёмага чалавека?..

Не, дзень у нас і сапраўды выдаўся ўдалым, бо, апроч даішніка, з гаспадары нічога не ўзяла і жанчына-натарыус. Тут ужо па законе: завяшчальніца, як удзельніца вайны, абслугоўваецца бясплатна.

Так што, аформіўшы тастамент, матуля маёй сяброўкі спакойна спадзелі — пілі гарбаты з цукеркамі, ад якіх адмовілася натарыус, размаўлялі. Спяшацца не было куды: на няньку Віку я ўсё роўна спазнілася. Да таго ж гаспадар абяцаў падвезці мяне... Калі прышпілюся.

Соф'я КУСЯНКОВА,
в. Лучын, Рагачоўскі раён.

ПРАФЕСАР НЕ ЦЯЛЯ...

Гэта, што называецца, з падслуханага. Два студэнты гавораць. «У нашага прафесара вельмі дрэнная памяць», — кажа адзін. «Ён што — усё забывае?» — пытаецца другі. «Ды не, наадварот: ён усё помніць!»

Не ведаю, як у вас, у нас жа ў студэнцкія гады быў такі вось прафесар (назваем яго Іван Міхайлавіч). Лекцыі чытаў як сапраўдны артыст, помніў неверагодную колькасць рознай інфармацыі, гумарыў, здзіўляў! Мы ад яго былі ў захапленні...

Але ж чым бліжэй насоўвалася сесія, тым больш нарасталі трывога, бо слухаць яго было добра, а вось як адказваць?

Іван Міхайлавіч, праўда, суцешыў. Сказаў:

— Для таго, каб вы не рыхтавалі шпаргалак і не займаліся механічным запамінаннем лічбаў, я дазволю вам падчас экзамену карыстацца дзвюма кніжкамі: статыстычным даведнікам і матэрыяламі чарговага з'езда КПСС. Гэта было добра.

А яшчэ лепш, што матэрыялы з'езда па сваім аб'ёме былі акурат такія ж як і... падручнік. Значыць, зўрыка!.. І факт: некаторыя студэнты ў спадзяванні на «геніяльную хітрасць», расслабіліся і да экзамену не рыхтаваліся зусім. Большасць, праўда, была разумнейшая: не верыла, што можна падмануць прафесара і, наадварот, вучыла, вучыла і яшчэ раз вучыла.

І вось настаў дзень экзамену. Перад яго пачаткам прафесар важна прайшоў паміж сталамі, уважліва прагледзеў пакладзеныя там статыстычныя даведнікі і матэрыялы з'езда. Тым часам першая пяцёрка ўжо выцягнула білеты — пачала рыхтавацца. І тут дзверы адчыніліся, у іх зазірнуў лабарант і сказаў:

— Іван Міхайлавіч, вас просяць да тэлефона...

Усё, значыць, ідзе як задумана: адзін са студэнтаў «зробіў» званок з аўтамата. А пакуль прафесар хадзіў на кафедру, ужо другі студэнт забраў са стала асобнік матэрыялаў з'езда і замест яго паклаў выратавальны падручнік.

Такім чынам пачатак «аперацыі» прайшоў удала. Усе спадзяваліся, што акурат такім жа будзе і фініш. А пакуль наступаў час адказваць. Першы студэнт пайшоў і ўпэўнена выклаў фактычны матэрыял, засыпаў прафесара лічбамі. Іван Міхайлавіч быў ус-

цешаны! Ён хіба трохі, для прыліку, «паганяў» студэнта па дадатковых пытаннях і паставіў пяцёрку (вышэйшы бал).

Узяўся адказваць другі студэнт. І зноў бліскучыя веды! Іван Міхайлавіч трохі насцярожыўся: прайшоўся па аўдыторыі, пашукаў вачыма шпаргалкі. Не знайшоў! Паставіў яшчэ адну пяцёрку!

Атрымліваецца, што мы ўсё ж падманулі яго?!

Аднак прафесар на тое і прафесар: доўга дурыць яго немагчыма, бо ён, павітаўшы чарговага студэнта, стаў уважліва сачыць за ім. І, вядома ж, здзіўіўся, навошта той штурхае свайго аднакурсніка, навошта просіць у яго матэрыялы з'езда, калі на стала, пад носам, ляжаць свае.

Іван Міхайлавіч падышоў бліжэй, узяў кнігу і...

Адкрылася наша афера. Сорамна перад прафесарам. Яшчэ і сёння.

П.І.

г. Мінск.

КАЛЮЧЫ БЫЎ ВОЖЫК...

Але ж дзеда вылечыў!

Гадоў колькі таму мая сваячка, як той казаў, «загрымела» ў бальніцу. Мы, вядома, перапалохаліся, перажывалі за яе. Але, дзякаваць Богу, дарэмна, абышлося ўсё: і нядоўга яна прабыла там, і дамоў вярнулася з «вясёлай гісторыяй». Бо разам з ёй у адной палатцы ляжала кабета, муж якой у стане, так сказаць, алкагольнага ап'янення амаль голымі ягадзіцамі сеў на... вожыка. Сеў, можна сказаць, на нейкі імгненні (вожык выжыў), а вось чалавеку хапіла напоўніцу: і па бальніцах давялося паездзіць, і дома потым памучыцца, пакуль тыя раны заживуць...

Але ж добра ўсё, што добра канчаецца. Ва ўсякім разе жонка пра тую мужаву «хваробу» расказвала ўсім са смехам, з задавальненнем і, вядома ж, у прозе. А ў мяне яе расказ атрымаўся ў вершах. Наколькі ўдала, мяркуюць самі.

У бабы Зосіным двары

Жыў-быў вожык нестары:

Хоць паляхай, хоць гані —

Не баяўся ані-ні.

З коткай малако хлябтаў,

За курамі назіраў...

Ды на зімачку ж бярэцца, —

Ён у спячку не кладзецца...

«Прападзе!» — пашкадавала...

Зоська, у дом яго забрала,

У падпечка, у куток,

Сена кінула шматок.

Пасяліўся «кватарант»,

Праўда, ноччу — тупаў шмат.

— Не дае мне спаць зусім, —

Жонку далякаў Яўхім. —

Ходзіць гэты Калабок,

Каб яму ды трасца ў бок!

І пыхціць, што самавар,

Нібы ён тут гаспадар...

Тады й жонка на ўсю хату:

— Самагонкі жлукціш шмат ты!

Бач, раздзёўся да трусоў,

Легчы ён «заўжды гатоў»!

А калі б з маё патупаў

Дык і спаў бы, можа, трупам...

Хоць бы што калі зробіў:

Хоць бы грубку распаліў!

Дзед — пачуў: запалкі ўзяў

На калена чуць прыпаў!

Хістануўся — нібы сеў?

І... ускочыў, як той леў.

Ёй крычыць:

— Ратулі! Баліць!

(Значыць бы, што тады рабіць?!):

У Яўхіма па нагах

Кроў цурком... Ну проста жах!

— Можа, ў «хутку» званиць?

— Глянё, там... вожык... не вісіць?

Жонка тут жа паглядзела

І на міг аслупянела:

У дзеда гэтакі «начос» —

«Калабок» той як прырос...

І ніяк не адарваць:

Трэба доктара чакаць.

...Да Каляд лячыў той дзед

Найважнейшы «інструмент».

Ды і потым сядзе піць, —

Дык ніжэй спіны баліць!

Вось Яўхім хваробу й збыў —

Бо «іголкам лячыў».

Галіна НІЧЫПАРОВІЧ,
в. Магільна, Уздзенскі раён.

■ Зачапіла

Н. ЛУБНЕЎСКАЯ.

«Я НЕ ПРАШУ ШЫКОЎНАСЦІ, ЗГОДНА НА КАЛЯСАЧНУЮ»

(«Звязда» ад 14 кастрычніка)

— Даверлівыя нашы людзі! Вось і гэта жанчына паспадзявалася на абяцанні, нават запасны варыянт не прадумала. Хаця паспрабуй ты з заробкам майстра накапіць на кватэру ў Мінску... Тым больш яшчэ двух дзяцей выхоўваць трэба, а муж не падтрымлівае. Шкада жанчыну. І правільна яна кажа: калі пра дзяцей думаць трэба, не звернеш ты ўвагі на гэтыя дакументы. Даюць жыллё, няважна якое, — паездзеш на гледзчы.

А вось кіраўніцтва ЖЭСа не разумею. Засялілі людзей неафіцыйна — адказвайце за свае дзеянні, а не падстаўляйце работнікаў!

Аляксандр, Вілейскі раён.

Н. НІКАЛАЕВА.

«У ШКОЛУ — ПА ВЕДЫ, АЛЕ НЕ ЛЮБОЙ ЦАНОЙ»

(«Звязда» ад 15 кастрычніка)

— За апошнія 100 гадоў мозг чалавека не змяніўся, як не змянілася і колькасць інфармацыі, якую ён здольны ўспрыняць. А вось аб'ём ведаў змяніліся. Але нашы школьныя педагогі адмаўляюцца гэта прызнаць і па-ранейшаму выпрабавуюць фізіялагічныя магчымасці дзяцей, спрабуючы ўпіхнуць ім у галаву ўсё, што лічаць для сябе важным. Калі год таму хтосьці з медыкаў успыказаўся за адмену школьных заданняў, якая хваля абурэння адразу ўзнялася — педагогі папракалі, што тыя «замахнуліся на святое». Міністр адукацыі заявіў, што нават яго сын-старшакласнік такую ідэю не падтрымаў... А можа, наша школа рухаецца не ў тым кірунку? У старшай школе дзедзі стогнуць ад вучэбных нагузаў, але для таго, каб паступіць у ВНУ, ім усё роўна даводзіцца звяртацца да рэпетытараў. Атрымліваецца, што вучэбная нагрузка зусім не прапарцыянальная якасці ведаў? Наша звычайная школьная логіка: калі вучні дэманструюць недастаткова добрыя вынікі па матэматыцы і фізіцы, трэба перапрацаваць вучэбную праграму такім чынам, каб на гэтыя прадметы вылучалася больш гадзін і задавалася б больш хатніх заданняў. А іншыя варыянты шукаць не спрабавалі?

Хацелася б звярнуць увагу на яшчэ адзін важны аспект — непад'ёмныя школьныя запlechнікі і сумкі. Іх вага не павінна перабольшваць дзесьці працэнтаў ад уласнай вагі дзіцяці. А вы паспрабуйце падняць рюкзак, з якім ваш сын ці дачка ідуць у школу, асабліва калі ў гэты дзень у раскладзе фізкультура. У пачатковай школе спецыяльныя шафкі, дзе школьнікі могуць захоўваць свае рэчы, ужо з'явіліся. Але ў сярэдняй і старшай школе пра іх застаецца толькі марыць. Да таго ж многім настаўнікам не падабаецца, калі вучні прыносяць адзін падручнік на дваіх — каб аблегчыць свае сумкі. Я лічу, што такую магчымасць трэба «ўзаконіць», паколькі стварыць дзеем умовы для захоўвання асабістых рэчаў у школе не могуць...

Цімашкова А., г. Мінск.

М. ВЕСЯЛУХА, І. КАЦЯЛОВІЧ.

«ЛІТАРАТУРНЫ НОБЕЛЬ ДЗІЛАНУ: ЗА ЦІ СУПРАЦЬ?»

(«Звязда» ад 15 кастрычніка)

— Прышоў час, і літаратурны Нобель выйшаў з элітарных межаў на прасторы шырокіх мас. Тэксты Боба спяваюць і любяць мільёны грамадзян планеты Зямля. Ён прадстаўляе сапраўды велізарны пласт англамоўнай песеннай культуры. Рады за Дзілана і яго прыхільнікаў. Безумоўна, крок Нобелеўскага камітэта неардынарны і многім, асабліва эстэтам, не падабаецца. Але ж са старажытнай песеннай культуры ўласна і вырасла сучасная літаратура.

Валерый Казакоў, Масква.

С. КУРКАЧ.

«СУЦЭЛЬНАЕ ЗАЦІШША»

(«Звязда» ад 19 кастрычніка)

— І сапраўды, нешта на нашым рынку незразумелае назіраецца. Раней менавіта восенню людзі актыўна цікавіліся кватэрамі, каб паспець да Новага года зрабіць сабе такі цудоўны падарунак. Летам, адпаведна, быў «мёртвы» сезон. Сёлета ўсё змянілася і «хапун» пачаўся ўжо летам. Што здарылася, тое здарылася, ужо нічога не зробіш, але...

Чаму патэнцыйным пакупнікам нішто аб гэтай новай тэндэнцыі не нагадаў? Дзе былі гэтыя аналітыкі ў чэрвені і жніўні? Можа, я часткова і сама вінаватая, бо ў адпачынку вашу газету чытала «праз раз». Але і самі агенцтвы нерухомасці павінны былі больш актыўна працаваць з кліентамі і растлумачыць ім сітуацыю. А яшчэ мне не зусім зразумела, чаму жыллё ў шматкватэрных дамах сталіцы істотна даражэйшае, чым падобныя па якасці кватэры на другасным рынку ў невялікім раённым цэнтры? Так атрымалася, што наша прасторная двухпакаёвая кватэра, якую мы тут спецыяльна пабудавалі для дачкі, каштуе ўсяго 19 тысяч долараў, а за гэтыя грошы ў Мінску можна набыць толькі невялікі пакойчык. Больш таго, у сталіцы нашай учарашняй студэнтцы вялікі крэдыт на жыллё пад прымальныя працэнты не дадуць, бо ў яе заробак сціплы. Няўжо трэба цяпер прадаваць сваю кватэру і чакаць чарговага істотнага патаннення жылля ў Мінску?

Марына Паўлаўна, Баранавіцкі раён.

Н. ДРЫНДРОЖЫК.

«БЕЛАРУСАМ БЫЦЬ МОДНА»

(«Звязда» ад 19 кастрычніка)

— Цудоўна! Беларуская тэма ў модзе. І чым больш вакол гэтага ўвагі — тым лепш. Такія дзяткі (у модных ільняных сукенках з вышыўкай) сапраўды звяртаюць на сябе ўвагу. Яшчэ і для хлапцоў бы нешта пашыць. Нам жа таксама хочацца жаночай увагі!..

Што тычыцца арнаменту, я быў бы з ім больш асцярожным. Лепш усё ж такі ведаць яго значэнне. А то так і мужчыну можна прыбраць у камізэльку з «бабай» (абярэг дзетанараджэння) :-)

Мацвей, г. Віцебск

Рубрыку вядзе
Валянціна ДОЎНАР.
dounar@vziazda.by